

Reactie op de Modernisering Rijsoctrooiwet 1995

Plantum is de vereniging van Nederlandse plantenveredelaars en opkweekbedrijven. Wij vertegenwoordigen met ruim 300 leden de meest actieve gemeenschap veredelaars in de EU en wereldwijd. Met bijzondere interesse heeft Plantum kennisgenomen van het voorstel ter modernisering van de Rijsoctrooiwet 1995.

Het algemene standpunt van Plantum ten aanzien van de werking van het octrooirecht in de plantenveredelingssector is dat dit rechtsgebied leidt tot een situatie van dubbele bescherming van innovaties, op ontoelaatbare wijze conflicteert met het *sui generis* kwekersrecht, en in de basis ongeschikt is voor het beschermen van plantaardig materiaal. Om die reden pleit Plantum sinds 2009 voor de introductie van een uitgebreide verdelingsvrijstelling in het octrooirecht, zodat de verdelingsvrijstelling in het eerdergenoemde kwekersrecht niet langer wordt doorkruist.¹

Aan het slot van onze bijdrage zullen wij dan ook een aanvullende suggestie doen ter herziening van de Rijsoctrooiwet die in het onderhavige voorstel nog niet is meegenomen. Eerst zal een aantal onderdelen uit het voorstel belicht worden en van commentaar worden voorzien.

Algemeen

De introductie van een getoetst octrooi

Kern van dit voorstel vormt het voornemen om terug te keren naar een getoetst octrooisysteem. Wij zijn zonder meer positief over dit voornemen. Het octrooirecht staat te boek als een zeer sterke vorm van Intellectueel Eigendomsbescherming, hetgeen een gedegen onderzoek naar octrooierbaarheid van een uitvinding vóór verlening meer dan rechtvaardigt, zelfs vereist.

Zo werkt een ongetoetst octrooisysteem de notoire 'wapperpraktijk' in de hand, waar vooral kleinere ondernemers zonder octrooi-expertise de dupe van zijn. Tegelijk zijn ook de houders van octrooien zelf gebaad bij het verkrijgen van enige zekerheid over de geldigheid van de eigen octrooien.

Onderdeel F

Art 15(4)(b): Octrooicentrum Nederland als voorlichter op het gebied van Intellectueel Eigendom

Voorgesteld wordt dat Octrooicentrum Nederland een wettelijke taak krijgt voorlichting te geven over IE. Zoals de memorie van toelichting toegeeft is dit breder dan enkel voorlichting over datgene waar het centrum de benodigde expertise geniet, namelijk het octrooirecht.

¹ Dit standpunt is in 2023 door het Algemeen Bestuur van Plantum herbevestigd. Het standpunt wordt gedragen door een grote meerderheid van de leden.

Dat OCNL "de meest voor de hand liggende partij" is om deze taak structureel bij te beleggen wordt gesteld, maar niet onderbouwd. Ieder IE-veld is uniek en zelfstandig, en het kan naar ons inzicht niet zonder meer gesteld worden dat OCNL een "centraal onderdeel van de Nederlandse IE-infrastructuur" vormt, in ieder geval niet meer dan andere organisaties of instanties. Deze stelling lijkt er immers vanuit te gaan dat OCNL een brede bekendheid geniet onder innovatieve of creatieve bedrijven. Juist gezien het algemene karakter van de voorziene rol als voorlichter is het echter juist aannemelijk dat de bedrijven die bereikt moeten worden deze zeer gespecialiseerde organisatie niet kennen, en derhalve niet zullen vinden.

Voorts is het voorstel om OCNL aan te wijzen als 'het' gezicht van IE-Nederland ook op principiële gronden twijfelachtig. Hieruit spreekt immers de suggestie dat het octrooirecht hoger in hiërarchie zou staan dan de andere IE-velden. Dat het voorstel gedaan wordt in het kader van de herziening van de Rijsoctrooiwet, en eventuele partijen exclusief actief in andere IE-velden hiermee volledig gepasseerd lijken te worden, komt daarbij zeer onbehoorlijk over.

Ons advies zou zijn OCNL niet te belasten met de rol van algemene voorlichter op het gebied van IE, maar deze beperkt te houden tot het octrooirecht. Indien een centraal orgaan gevonden moet worden om meer in algemene zin voorlichting te geven over Intellectueel Eigendom kan deze beter neutraal opgezet worden.

Onderdeel I

Art 22a: Verdere behandeling na overschrijden termijnen

Het voorstel gaat er blijkens de memorie van toelichting vanuit dat de introductie van een getoetst octrooi zal leiden tot het vaker overschrijden van termijnen door de aanvrager. In algemene zin is het in het belang van de aanvrager zelf dat de termijnen in acht worden genomen. Het is tevens in het belang van derden dat de aanvraagprocedure van octrooien voorspoedig verloopt. Zolang geen definitief besluit is gevallen over de verlening van een octrooi blijft immers een situatie van rechtsonzekerheid van kracht. Hier lijkt rekening mee te worden gehouden in de memorie van toelichting, waar het openstellen van verdere behandeling ten aanzien van de overschrijding van sommige termijnen de rechtszekerheid te veel in het geding zou brengen.

Het voorstel roept hiermee evenwel een onderscheid in het leven tussen enerzijds 'belangrijke', en anderzijds 'onbelangrijke' termijnen. Het dreigt hiermee te miskennen dat iedere termijn ten doel heeft een vlotte octrooiverleningspraktijk mogelijk te maken, en dat iedere overschrijding, ongeacht ten aanzien van welke termijn, het nemen van een uiteindelijk besluit door de octrooiverlenende instantie vertraagt.

Ons advies is dan ook termijnen finaal te laten zijn. Dat dit in de praktijk nu en dan zal kunnen leiden tot het vervallen van een aanvraag door een 'relatief onbelangrijke reden' moet op de koop toe worden genomen. Dat dit frustrerend kan zijn voor de aanvrager is te begrijpen, maar kan geen reden zijn om derden langer in onzekerheid te laten verkeren. Overigens moet men er niet te snel overheen stappen dat het in de eerste plaats aan de aanvrager van een octrooi is om zich te houden aan de geldende termijnen; deze zijn niet onredelijk kort, en enige punctualiteit mag wel worden verwacht van een aanvragende partij.

Onderdeel R

Art 31a: instandhoudingstaks aanvraag

Als gevolg van de introductie van een getoetst octrooi zullen aanvraagprocedures langer duren dan onder het ongetoetste systeem. Zoals de memorie van toelichting terecht stelt zou dit kunnen leiden tot een oneigenlijk gebruik van deze langere aanvraagprocedures om het moeten betalen van instandhoudingstaksen voor zich uit te schuiven. De introductie van een instandhoudingstaks voor aanvragen is dan ook logisch, en past goed in de historische en internationale context.

Onderdeel RR

Art 81: bestuurs- en civielrechtelijke rechtsgang

Het introduceren van een bestuursrechtelijke rechtsgang is een logisch gevolg van het getoetste octrooi. De redenen hiervoor worden goed in de memorie van toelichting gegeven. Naast deze bestuursrechtelijke rechtsgang wordt in dit voorstel ook gekozen voor het in stand houden van de civiele procedure. Over de wenselijkheid hiervan bestaan redelijke verschillen van inzicht. Waar de Regering in haar voorstel duidelijk van oordeel is dat dit twee-sporen-systeem in het belang van de rechtsbescherming is, oordeelde het CBb eerder juist dat dubbele procedures (toen in het kader van kwekersrecht) onwenselijk waren.

Misschien ook om tegemoet te komen aan de zorgen van het CBb worden deze procedures evenwel op een bijzondere wijze naast elkaar gelegd. Het beroep vindt plaats in één instantie, en de Rechtbank Den Haag wordt bevoegd hierin uitspraak te doen. Hiermee wordt nadrukkelijk wordt afgeweken van wellicht meer voor de hand liggende organen als het gerechtshof of de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State. Tel hierbij op dat dan juist wel weer wordt gekozen voor een mogelijkheid tot beroep in cassatie bij de Hoge Raad en de buitenstaander kan zich afvragen of hij nog een bestuursrechtelijke rechtsgang aanschouwt. Verwijzingen naar andere landen waar soortgelijke bijzonderheden aan de orde zijn kunnen niet verhullen dat men in dit ontwerp niet voor de meest eenvoudige constructie is gegaan.

Aanvullend

Zoals aangekondigd maken wij graag van de gelegenheid gebruik om een aanvullende amendering op de Rijksoctrooiwet voor te stellen en toe te lichten.

De introductie van een uitgebreide veredelingsvrijstelling

De Nederlandse plantenveredelingssector staat internationaal bekend als de grootste, meest innovatieve en meest succesvolle in haar soort. Nederlandse veredelingsbedrijven investeren gemiddeld zo'n 30% van hun omzet in onderzoek en de veredeling van nieuwe rassen. Deze enorme investeringen kunnen natuurlijk alleen gedaan worden als er genoeg vertrouwen is in de capaciteit om deze terug te verdienen. Echter, het product dat plantenveredelaars verkopen – planten, zaden of ander uitgangsmateriaal – reproduceert zichzelf, hetgeen bijzondere uitdagingen met zich meebrengt in het kader van het terugverdienen van de gedane investeringen.

Om dit probleem het hoofd te bieden is in de loop van de vorige eeuw een *sui generis* IE-recht ontworpen: het kwekersrecht. Internationaal heeft Nederland een belangrijke rol gespeeld in het ontwikkelen van dit systeem. De meest opvallende eigenschap van het kwekersrecht is de zogenoemde 'veredelingsvrijstelling', waardoor eenieder plantenrassen, beschermd of niet, kan gebruiken voor verdere veredeling. Dit laagdrempelige beschermingssysteem heeft de basis gelegd voor de successen van de Nederlandse sector zowel in ons eigen land als ver daarbuiten.

Het octrooirecht kent een dergelijke vrijstelling niet. Weliswaar is in de Rijsoctrooiwet enige tijd geleden een variant opgenomen, art. 54c aanhef en onder c, doch is die zodanig geformuleerd dat het effect hiervan met recht 'beperkt' kan worden genoemd:

“De uit een octrooi voortvloeiende rechten zijn niet van toepassing op:

c. het gebruik van biologisch materiaal voor het kweken, of ontdekken en ontwikkelen van andere plantenrassen; ”

De beperking van de werking van een octrooi ziet hiermee nadrukkelijk enkel op de handelingen in het kader van veredeling. Wanneer biologisch materiaal met een beschermde vinding erin is gebruikt in het veredelingsproces is het echter goed mogelijk dat deze vinding ook in het nieuw ontwikkelde ras aanwezig is. Voor vermarkting van het ras is dan alsnog toestemming nodig van de houder van het octrooi op deze vinding. De gunstige werking van de veredelingsvrijstelling in het kwekersrecht wordt hiermee doorkruist, hetgeen een bom legt onder de in decennia ontwikkelde veredelingspraktijk van Nederlandse bedrijven. Om dit te voorkomen en het primaat van het kwekersrecht als beschermingssysteem in de plantenveredelingssector te bevestigen stellen wij voor de genoemde bepaling uit te breiden, bijvoorbeeld op de volgende wijze:

“De uit een octrooi voortvloeiende rechten zijn niet van toepassing op:

[...]

*c. het gebruik van biologisch materiaal voor het kweken, of ontdekken en ontwikkelen van andere plantenrassen, **noch op het vervaardigen, gebruiken, verhandelen of anderszins ter beschikking stellen aan derden van biologisch materiaal van deze plantenrassen, of stoffen of materialen die zijn vervaardigd met gebruikmaking van deze plantenrassen;** ”*

Op deze manier wordt innovatie in de plantenveredeling primair beschermd via het daarvoor bedoelde kwekersrecht, en kan het octrooirecht, gelijk het merken- en modellenrecht, gebruikt worden als beschermingssysteem voor uitvindingen rondom de plantenveredeling.

Met vriendelijke groet,

mr. Sjoerd Bijl
Secretaris Hoofdkommissie Intellectueel Eigendom